
O NOUĂ LEGE – O NOUĂ PERSPECTIVĂ PENTRU PROTEJAREA PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC DIN REPUBLICA MOLDOVA

Sergiu Musteață

După o perioadă de lungi dezbateri Republica Moldova are, în sfârșit, o lege în domeniul protecției patrimoniului arheologic. O primă versiune a proiectului de lege a fost elaborată de către un grup de arheologi încă în anul 2005 și timp de cinci ani a circulat în mediile civil, academic și chiar politic¹. În anul 2009 inițiativa de actualizare și promovare a proiectului de lege a fost preluată de Asociația Națională a Tinerilor Istoric din Moldova, care a cooptat atât autorii primului proiect, cât și alți arheologi din țară și de peste hotare, reușind în final să propună Ministerului Culturii o versiunea actualizată și adaptată la cerințele contemporane². Nu știm ce se întâmplă în cazul altor proiecte de lege, dar proiectul nostru a beneficiat de feedback-uri importante ale unor colegi din SUA, Germania, România etc.³

Legea privind protejarea patrimoniului arheologic a fost votată unanim, inclusiv de către fracțiunea comunistă, de către Parlamentul Republicii Moldova pe 17 septembrie 2010 și promulgată prin Decretul președintelui republicii din 24 noiembrie curent⁴. Legea intra în vigoare în trei luni după publicarea în Monitorul Oficial din 3 decembrie 2010⁵. Astfel, începând cu 3 martie 2011, Republica Moldova are un nou regim de protejare a patrimoniului arheologic.

Legea cuprinde 48 de articole structurate în XI capitole. În articolele 1 și 2 din capitolul I *Dis-*

poziții generale este stabilit obiectul actului normativ și sunt date explicații pe marginea unui șir de noțiuni, cum ar patrimoniul arheologic, regim juridic general al descoperirilor și al cercetărilor arheologice, protejarea patrimoniului arheologic, cercetarea arheologică, periegeza arheologică, cercetarea arheologică preventivă, cercetarea arheologică de supraveghere, cercetarea arheologică sistematică, cercetarea arheologică de salvare, expertiza arheologică, descoperire arheologică, descoperire arheologică întâmplătoare, tezaur arheologic/comoară, zonă cu potențial arheologic, zonă cu patrimoniu arheologic cunoscut și cercetat, zonă cu patrimoniu arheologic evidențiat întâmplător, sit arheologic declarat zonă de interes național, zonă cu patrimoniu arheologic reperat, zonă de protecție a siturilor arheologice, bază de date a siturilor arheologice, instituție de profil arheologic, finanțator al cercetărilor arheologice, arheolog profesionist, autorizație de cercetare arheologică. Deși la prima vedere pare a fi un capitol tehnic, acesta este unul foarte important deoarece definește șirul de noțiuni caracteristice domeniului și care sunt utilizate în lege care până nu de mult erau deseori diferit interpretate de legiuitor și de organele de stat. În acest context am vrea să aducem un exemplu. Prin punctul s) al art. 2, legea stabilește clar zona de protecție a siturilor arheologice ca fiind un spațiu cu regim special de protecție, stabilit perimetral în preajma sitului arheologic pe o lățime de la 50 la 200 m, în funcție de tipul și importanța obiectivului. Totodată, se delimitează pe o rază de 50 m de la locul descoperii zona cu patrimoniu arheologic evidențiat întâmplător (p. 8, art. 5) și se instituie temporar, pentru o perioadă ce nu poate depăși 12 luni, regimul de protecție pentru bunurile arheologice în vederea cercetării lor și stabilirii regimului de protecție (p. 9, art. 5).

Capitolul II al legii (art. 3-11) stabilește caracteristicile și atribuțiile sistemului de protejare a patrimoniului arheologic și delimitează în ordinea lor ierarhică – Stat, Parlament, Guvern, Ministerul

¹ Autorii primului proiect: S. Musteață, E. Sava și Gh. Postică.
² Cu sugestii importante pe marginea proiectului de lege au venit O. Munteanu, I. Tentiuc, V. Vornic, V. Cavruc etc.

³ Aducem mulțumiri și pe această cale colegilor de peste hotare pentru sugestiile lor pe marginea proiectului de lege – Pauh Shackel, Barbara Little, Uzi Baram (SUA), Friederich Lüth, Alexandru Popa (Germania), Vasile Chirica, Vitalie Josanu, Viorica Crișan, A.A. Rusu, Eugen Teodor (România) etc.

⁴ Decret pentru promulgarea Legii privind protejarea patrimoniului arheologic, Președintele interimar al Republicii Moldova Mihai Ghimpu, Nr. 642-V, 24 noiembrie 2010. In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 235-240, Anul XVII (3768-3773), 3 decembrie 2010, Art. 737, p. 8.

⁵ Lege privind protejarea patrimoniului arheologic (nr. 218 din 17 septembrie 2010). In: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 235-240, Anul XVII (3768-3773), 3 decembrie 2010, Art. 738, pag. 8-17.

Culturii, Agenția Națională Arheologică, Autoritățile administrației publice locale, Academia de Științe a Moldovei, Autoritățile publice centrale, Persoanele fizice și juridice etc. O altă noutate a legii, de ordin structural, este fondarea sub egida Ministerului Culturii a Agenției Naționale Arheologice ca instituție publică specializată în domeniul politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului arheologic. Astfel, din momentul intrării în vigoare ANA devine organul de stat-cheie în domeniul ocrotirii patrimoniului arheologic. Legea stabilește că de acum încolo toate proiectele de construcție sau de alt gen ce presupun intervenții asupra solului în zonele cu patrimoniu arheologic sunt avizate de către Ministerul Culturii în baza expertizei ANA (p. 7, art. 5). Legea obligă fiecare persoană care a descoperit întâmplător materiale arheologice sau administratorul terenului unde s-a făcut descoperirea să anunțe în termen de 48 ore administrația publică locală și să predea bunurile arheologice descoperite. Totodată, autoritatea publică locală este obligată să asigure paza descoperirii și să informeze oficial, în termen de cel mult 24 ore, Ministerul Culturii (p. 2, art. 4). În ceea ce privește regimul juridic al tezaurilor descoperite, legea obligă descoperitorul să le transmită în proprietatea statului în termen de cel mult 72 ore din momentul descoperirii (art. 11) cu păstrarea dreptului de recompensă prevăzut de Codul Civil al Republicii Moldova.

Același capitol stabilește și mecanismele de protejare a patrimoniului arheologic, care includ procedura de descărcare de sarcină arheologică a unui teren cu patrimoniu arheologic și utilizarea lui doar după primirea certificatului de descărcare de sarcină arheologică eliberat de Ministerul Culturii, în baza propunerii ANA. Legea, la fel, stabilește necesitatea elaborării și aprobării de către Ministerul Culturii a normelor, standardelor și procedurilor arheologice în baza cărora instituțiile de profil arheologic își vor desfășura activitatea. O altă inovație a legii este introducerea noțiunii de „Cadastru arheologic” ca parte componentă a cadastrului bunurilor imobile din Republica Moldova chemat să reprezinte un sistem de evidență de stat a siturilor arheologice și a zonelor cu patrimoniu arheologic (art. 7). Un alt domeniu, foarte actual pentru economiile de piață, este cel al dreptului de proprietate asupra patrimoniului arheologic. Legea Republicii Moldova stabilește, în tradiția majorității țărilor europene, dreptul suprem al statului asupra patrimoniului

arheologic, indiferent de tipul de proprietate asupra terenului în care acestea sunt situate sau din care au fost recuperate (p. 1, art. 8). Totodată, legea stipulează că dreptul de a dispune de terenuri cu patrimoniu arheologic imobil aflat proprietate privată este exercitat de către proprietarul terenului, cu respectarea strictă a prevederilor prezentei legi (p. 7, art. 8). Terenurile cu patrimoniu arheologic din domeniul public al statului nu pot fi înstrăinate, dar pot fi date în folosință. În cazul terenurilor cu patrimoniu arheologic aflate în proprietate privată acestea pot fi vândute cu condiția anunțării prealabile a Ministerului Culturii, dreptul de preemțiune al statului în procesul de vânzare-cumpărare și înștiințarea cumpărătorului despre responsabilitățile de protecție a patrimoniului arheologic (art. 9).

În finalul articolului 8 legea scoate în evidență un alt aspect, la fel de important, stabilind obligația de luare la evidență de stat a tuturor bunurilor arheologice imobile și mobile. Această prevedere este dezvoltată de punctul r) al art. 12 care obligă Ministerul Culturii să înregistreze și monitorizeze colecțiile private de bunuri arheologice. În această ordine de idei, sperăm că prin intermediul acestor prevederi legale vor fi elaborate mecanismele viabile de a combate fenomenele arheologiei ilegale și a traficului ilicit de antichități.

Legea stabilește un șir de obligații și pentru executorii de lucrări arheologice, cum ar fi respectarea unor termene de cercetare de până la 12 luni în cazul descoperirilor întâmplătoare (p. 9, art. 5), respectarea normelor, standardelor și procedurilor cercetării arheologice etc. Deși legea stipulează că aducerea terenului la condiția inițială revine finanțatorului cercetărilor arheologice (p. 3, art. 10), aceasta nu înseamnă că arheologii sunt scutiți de obligația de a aduce în ordine terenul cercetat.

Capitolul III este o continuare logică a celui anterior și vine să completeze atribuțiile autorităților publice centrale și instrumentele de lucru în domeniul protejării patrimoniului arheologic. Astfel, se specifică în detalii atribuțiile în domeniul protejării patrimoniului arheologic ale Ministerului Culturii, Comisia Națională Arheologică, Agenția Națională Arheologică și se specifică conținutul câtorva acte importante pentru managementul acestui domeniu – Repertoriul arheologic național, Registrul arheologic național și Registrul arheologilor din Republica Moldova. Ministerul

Culturii direct, prin instituțiile și structurile subordonate, este responsabil de domeniul protejării patrimoniului arheologic pornind de la elaborarea politicilor, strategiilor și programelor naționale, până la coordonarea programelor anuale, eliberarea autorizațiilor de cercetare arheologică etc. (art. 12). Comisia Națională Arheologică este un organ consultativ pe lângă Ministerul Culturii care reprezintă autoritatea științifică în domeniu ce are ca scop elaborarea unui șir de recomandări, expertize, avize etc., precum și atestarea specialiștilor pentru înregistrarea lor în Registrul arheologilor (art. 13). Agenția Națională Arheologică este o instituție publică autonomă, cu statut de persoană juridică distinctă și buget separat, subordonată Ministerului Culturii care are ca scop realizarea politicii statului în domeniul protejării și valorificării patrimoniului arheologic. De fapt, ANA este organul executiv al politicilor naționale în domeniul arheologiei (art. 14). Repertoriul arheologic național cuprinde lista tuturor siturilor arheologice cunoscute pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv cele distruse și dispărute, iar Registrul arheologic național cuprinde lista siturilor arheologice existente, de importanță națională și internațională, incluse în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat. În finalul capitolului III, legea stabilește componentele Registrului arheologilor din Republica Moldova, care cuprinde trei categorii de arheologi - profesioniști, specialiști și debutanți, atestați de Comisia Națională Arheologică.

Capitolul IV stabilește detalii privind atribuțiile autorităților administrației publice locale privind cooperarea lor cu organismele și instituțiile publice cu responsabilități în domeniul protejării patrimoniului arheologic, cu persoanele fizice și juridice, finanțarea cercetărilor arheologice în vederea descărcării de sarcină arheologică a terenurilor pe care se efectuează lucrări publice pentru care ei sunt ordonatori principali de credite etc. Primarul, ca reprezentat principal al administrației publice locale, este obligat să dispună suspendarea autorizației de construcție și sistarea oricăror lucrări de construire/desființare a construcțiilor în cazul descoperirii vestigiilor arheologice și să anunțe în cel mult 48 de ore instituțiile abilitate al Ministerului Culturii despre această descoperire etc. (art. 19).

Capitolul V al legii este dedicat conlucrării organelor de stat cu asociațiile și fundațiile obștești

în domeniul protejării patrimoniului arheologic. Astfel, în cele patru articole sunt stabilite un șir de responsabilități ale Parlamentului, Guvernului, Ministerului Culturii și Asociațiilor obștești privind încurajarea, susținerea și participarea la procesele de elaborare și implementare a politicilor de protejare și valorificare a patrimoniului arheologic al Republicii Moldova. Prin aceste prevederi legea încearcă să încurajeze implicarea activă a societății civile în domeniul dat.

Capitolul VI reglementează principale aspecte ale zonelor de interes arheologic prioritar care vizează dezvoltarea durabilă, finanțarea cercetării arheologice, a conservării, a restaurării și punerea în valoare a siturilor arheologice. Legea obligă autoritățile publice locale pe al căror teritoriu se găsesc zone de interes arheologic prioritar de a lua măsuri administrative și tehnice pentru protejarea și punerea lor în valoare, elaborarea documentației de urbanism, precum organizarea pazei speciale a acestora (art. 24-26).

Capitolul VII este dedicat cercetării, conservării și restaurării patrimoniului arheologic prin care se stabilesc pe de-o parte responsabilitatea statului de a elabora norme de cercetare, conservare și restaurare și pe de altă parte obligația persoanelor fizice și juridice. Totodată, legea stabilește obligația instituțiilor responsabile de protejare a patrimoniului arheologic să inspecteze și să monitorizeze sistematic starea în care se află patrimoniul arheologic (art. 32). Legea obligă instituțiile de proiectare a tuturor tipurilor de lucrări la subteran și subacvatic să coordoneze proiectele respective la capitolul prezența/lipsa vestigiilor arheologice cu ANA și să prevadă, în caz de necesitate, în devizul de cheltuieli mijloacele necesare pentru salvarea vestigiilor arheologice aflate sub pericolul distrugerii (p. 2, art. 29).

Capitolul VIII are menirea să reglementeze exportul și importul bunurilor arheologice. Prin art. 36 se interzice exportul definitiv al bunurilor arheologice. Astfel, autoritățile vamale vor trebui să fie mult mai precaute la tentativele de contrabandă cu bunuri arheologice, iar instituțiile de ordine să verifice atent activitatea magazinelor de anticariat și comerțul cu anticități. În schimb, legea permite exportul temporar al bunurilor arheologice mobile cu scopul efectuării lucrărilor de restaurare, de expertiză științifică și întreținere a relațiilor de parteneriat internațional în domeniul istoriei și culturii cu instituții de profil din alte țări (p. 2, art.

36). La rândul său, statul se angajează să ia sub ocrotirea sa bunurile arheologice importate temporar pe teritoriul Republicii Moldova (art. 38).

Capitolul IX stabilește modalitățile de finanțare a activității de protejare a patrimoniului arheologic printre care se numără finanțările de la bugetul de stat, din contul persoanelor fizice și juridice care stingheresc protejarea patrimoniului arheologic, din veniturile și donațiile organizațiilor care promovează proiecte de ocrotire a patrimoniului arheologic, din fondurile și donațiile unor persoane fizice și juridice, precum și din alte surse legale. În cazul proiectelor de construcții sau alte activități legate de subteran sau subacvatic care afectează patrimoniul arheologic cercetările se efectuează din contul organizațiilor interesate în lucrările respective (art. 40). Legea, la fel, permite darea în locațiune și arendă a siturilor arheologice, iar plățile pentru aceste contracte se depun pe un cont special al ANA și se vor folosi doar pentru protecția, conservarea și restaurarea siturilor arheologice (art. 43). Legea revine la o idee mai veche privind crearea unui Fond de intervenții excepționale pentru salvarea siturilor arheologice, mărimea căruia se stabilește anual de către Guvern din bugetul de stat la propunerile Ministerului Culturii (art. 44). Actul normativ îndeamnă administrațiile publice locale să prevadă în bugetele lor anuale anumite sume necesare pentru finanțarea sau cofinanțarea lucrărilor de evidență, cercetare, punere în valoare, salvare, ocrotire, conservare și restaurare a siturilor arheologice situate pe teritoriile subordonate lor (art. 45). Deși nu există un mecanism clar, legea stipulează că statul va acorda înlesniri persoanelor fizice și juridice care produc ori procură din țară sau din străinătate materie primă, materiale, utilaje și aparatură necesare pentru lucrările de evidență, cercetare, punere în valoare, salvare, ocrotire, conservare și restaurare a siturilor arheologice (art. 46).

Capitolul X este dedicat răspunderii pentru încălcarea prevederilor legii. Ținând cont de faptul că legea dată este una organică, ea stabilește doar o listă de situații pentru încălcarea cărora persoanele fizice sau juridice trebuie să poarte răspundere civilă, contravențională sau penală. Anume pentru acest fapt legea a și trezit critici în rândul specialiștilor. Însă, Ministerul Culturii are obligația, în rând cu alte instituții de stat, să vină cu propuneri către Parlamentul Republicii Moldova

pentru modificare Codului contravențional, Civil și Penal, în care să fie specificate clar măsurile de pedeapsă pentru fiecare situație prezentată în p. 1 al art. 47 din Legea privind protejarea patrimoniului arheologic. Oricum, în prezenta lege sunt stipulate câteva situații care lipseau în general în legislația moldovenească, cum ar fi interzicerea accesului neautorizat cu detectoare de metal sau alte aparate de teledetectie și utilizarea lor în zonele cu patrimoniu arheologic; comercializarea și deținerea neautorizată a detectoarelor de metal și a altor aparate de teledetectie; neprezentarea spre avizare la organele abilitate a proiectelor de construcții noi și alte amenajări care pot afecta patrimoniul arheologic etc.

Prin Dispoziții finale și tranzitorii (Capitolul XI) se stabilește termenul de intrare în vigoare a legii, în 3 luni din momentul publicării în Monitorul Oficial al R. Moldova, iar din acel moment, timp de 3 luni, Guvernul este obligat să creeze Agenția Națională Arheologică va aduce actele sale normative în concordanță cu legea, va prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea în vigoare a legislației naționale în conformitate cu prezenta lege și va asigura executarea legii de către autoritățile administrației publice centrale și locale. Totodată, Ministerul Culturii este chemat ca în termen de 3 luni de la intrarea în vigoare a legii să elaboreze și să prezinte Guvernului spre aprobare Regulamentul privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale Arheologice și va aproba un șir de acte normative: Regulamentul de organizare și funcționare a Comisiei Naționale Arheologice; Regulamentul privind cercetarea și expertiza arheologică; Regulamentul privind Repertoriul arheologic național; Regulamentul privind Registrul arheologic național; Regulamentul cadastrului arheologic; Regulamentul cu privire la evidența și clasarea patrimoniului arheologic; Regulamentul privind Registrul arheologilor din Republica Moldova; Registrul arheologilor din Republica Moldova; Codul deontologic al arheologilor din Republica Moldova și va crea Comisia Națională Arheologică (art. 48).

În final, prevederile Legii privind protejarea patrimoniului arheologic anunță o perspectivă optimistă. Însă cunoscând realitățile societății moldovenești, atât comunitatea academică, cât și societatea civilă trebuie să monitorizeze atent procesul de implementare a legii și să insiste asu-

pra elaborării unui mecanism viabil și durabil de exercitare a obligațiilor instituțiilor statului în domeniul ocrotirii patrimoniului arheologic. Legea este prea importantă și a fost așteptată prea mult timp ca după adoptarea ei să fie lăsată uitării cum s-a întâmplat cu Legea privind ocrotirea monumentelor din 1993. Timp în care au fost distruse o mulțime de situri arheologice, iar starea de haos care domină trebuie stopată și pas cu pas de o adus pe făgașul legii și al atitudinii respectuoase a cetățeanului față de trecutul istoric.

Prin această lege Republica Moldova se aliniaza statelor europene și își onorează angajamentele rezultate din aderarea la un șir de Convenții ale Consiliului Europei și UNESCO în domeniul ocrotirii patrimoniului cultural⁶. Totodată, adoptarea și implementarea acestei legi poate fi un imbold pozitiv și pentru celelalte domenii, care rămân a fi restanțieri la capitolul ajustarea legislației naționale prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte de mai mulți ani.

A new law – a new perspective for the archaeological heritage preservation in the Republic of Moldova

Abstract

In this paper the author is doing one of the first presentations of the Law of the Republic of Moldova on archaeological Heritage Preservation recently approved by the Parliament. Since 1993 we have a general Law on monument preservation, but there archaeological part is very poor developed. This is the first such Law in the legislation of Moldova and is done according to the European and International Convention which were signed last years by the Republic of Moldova. So, the Law content 48 articles concentrated in 11th chapters. In 1st chapter are presented the most important terms on the field: archaeological heritage, general juridical regime of the archaeological discoveries and research, etc. The 2nd chapter is devoted to the system and mechanisms of the archaeological heritage preservation. One of the most important parts of this chapter is the interdiction of using without permission the metal detectors. The 3rd chapter is dedicated to the responsibilities of the local and central public administration and working instruments in the field of archaeological heritage preservation. For first time in the Moldovan legislation is mentioned that the Ministry of Culture is obliged to register all private collections of the archaeological goods. The Law establishes foundation under the Ministry of Culture a new structure responsible for archaeological heritage reservation – National Archaeological Agency, as an executive body. Also, a re very well described the content of the National Archaeological Repertory, the National Archaeological Register, and Register of the archaeologists as important documents which should be done by the Government as instrument for preservation policies. In the 4th chapter are presented the attributes of the local public administration in the field of archaeological heritage preservation. The 5th chapter is encouraging the cooperation of the state bodies with NGOs and non-profit foundations. The 6th chapter is giving details on the priority interest archaeological areas. The 7th chapter is describing the principles, norms and mechanism of the research, conservation and restoration of the archaeological heritage. The 8th chapter is establishing the rules and legal regime of the temporary export and import of the archaeological goods. The 9th chapter is devoted to the financial issues. The 10th chapter is accounting the situations of contraventions in the field of archaeological heritage which should be penalizing according to the Civil, Contravention and Criminal Codes of the Republic of Moldova. The last, 11th chapter content the final dispositions addresses to the Government and Ministry of Culture, which should in three months after the Law will be in force to found the National Archaeological Agency and a list of norms in the field. Also, it is establishing the term of entrance in force of this law – in three month after publication in the Official Gazette of the Republic of Moldova (Monitorul Oficial). So, the new Law is giving a new opportunity for Moldovan society to improve the situation in the field of the archaeological heritage, to fight the black archaeology and illegal trafficking of antiquities, etc.

Новый закон – новые перспективы для охраны археологического наследия в Республике Молдова

Резюме

В данной статье автор анализирует содержание нового закона Республики Молдова о защите археологического наследия принятым Парламентом страны в конце 2010 года, который является новшеством в области охраны культурного наследия. Закон составлен из 11 частей. В первой части представлены основные понятия, а во второй определяется система и механизмы защиты археологического наследия. Впервые, мол-

⁶ Prin această lege se implementează, în primul rând, prevederile *Convenției europene pentru protecția patrimoniului arheologic*, pe care Republica Moldova a semnat-o la 4.05.1998 și a ratificat-o pe 11.10.2001, în vigoare începând cu 22.06.2002

давское законодательство запрещает использование детекторов металла без специального разрешения. В третьей части определяются ответственность центральных и местных органов управления, а также инструменты защиты археологического наследия. Закон обязывает Министерство Культуры регистрировать и мониторизировать все частные коллекции, составленные из археологических предметов. Новшеством является и создание Национального Археологического Агентства как главная государственная структура в области защиты археологического наследия. Если в четвёртой части описаны атрибуты местных органов управления, то в пятой закон призывает институты власти на сотрудничество с неправительственными организациями и фондами в области защиты археологического наследия. Шестая часть устанавливает особенности приоритетных археологических зон. В седьмой части описаны принципы, нормы и механизмы исследования, консервации и реставрации археологического наследия. Восьмая часть устанавливает правила и режим временного экспорта и импорта археологических предметов. В девятой части коротко описаны финансовые аспекты, а в десятой представлен список нарушений в области археологического наследия которые должны наказываться по Гражданскому, Административному и Уголовного Кодексов. В последней части устанавливаются обязательства для правительства и министерства культуры, которые будут способствовать внедрения в жизнь этого закона, который вступает в силу после трёх месяцев с момента его опубликования в Официальный вестник.

Закон даёт молдавскому обществу новые возможности для улучшения ситуации в в области защиты археологического наследия и в первую очередь для борьбы с чёрной археологии и незаконная торговля с античными предметами.

Anexă

**LEGE Nr. 218 din 17.09.2010
privind protejarea patrimoniului arheologic**

Publicat: 03.12.2010 în Monitorul Oficial Nr. 235-240 art. Nr: 738

Data intrării în vigoare: 03.03.2011

Patrimoniul arheologic este elementul esențial care definește vechimea și originalitatea culturii, a istoriei și a tradițiilor fiecărui popor, stat sau a unui spațiu cultural în raport cu alte popoare, state sau spații etnoculturale. Fiecare popor are obligația de a-și păstra bunurile culturale și de a le valorifica în beneficiul întregii umanități. Patrimoniul arheologic al Republicii Moldova – componentă de bază a patrimoniului cultural național, supus unor grave amenințări de degradare, atât ca urmare a intensificării procesului de realizare a proiectelor majore de amenajare complexă, de noi construcții și de exploatare a terenurilor, cât și din cauza riscurilor naturale, săpăturilor clandestine sau insuficienței de informare a publicului – necesită a fi protejată, integrând organic politica de protejare a patrimoniului arheologic în politicile culturale, educaționale, de mediu, de dezvoltare urbanistică și de amenajare a teritoriului, de administrare a terenurilor agricole, a solurilor și a pădurilor. În scopul asigurării unui cadru juridic coerent pentru protejarea și salvagardarea patrimoniului arheologic național, ajustat la prevederile convențiilor și recomandărilor UNESCO și ale Consiliului Europei referitoare la acest important

domeniu, la care Republica Moldova este parte, Parlamentul adoptă prezenta lege organică.

**Capitolul I
DISPOZIȚII GENERALE**

Articolul 1. Obiectul prezentei legi prezenta lege reglementează regimul juridic general al descoperirilor și al cercetării arheologice, precum și protejarea patrimoniului arheologic, parte componentă a patrimoniului cultural național.

Articolul 2. Noțiuni de bază

În sensul prezentei legi, se definesc următoarele noțiuni:

- a) *patrimoniul arheologic* – ansamblu de bunuri materiale, apărute ca rezultat al activității umane din trecut, păstrate în condiții naturale la suprateran, subteran sau subacvatic, sub formă de situri arheologice (așezări, necropole, morminte izolate, tumuli, cetăți, valuri, construcții, biserici, clădiri, anexe gospodărești etc.) sau bunuri mobile (obiecte sau fragmente ale acestora), care, pentru a fi identificate și studiate, necesită aplicarea metodelor arheologice;
- b) *regim juridic general al descoperirilor și al cercetării arheologice* – ansamblu de măsuri juridice, administrative, financiare, tehnice

- și științifice menite să asigure prospectarea, identificarea, descoperirea, inventarierea, conservarea și restaurarea, paza, întreținerea și punerea în valoare a bunurilor arheologice, precum și a terenurilor în care se găsesc acestea, în vederea cercetării sau, după caz, a clasării acestora ca bunuri culturale mobile sau ca monumente istorice;
- c) *protejare a patrimoniului arheologic* – sistem de măsuri juridice și administrative cu caracter restrictiv și punitiv, care au drept scop evidența, conservarea, păstrarea și restaurarea patrimoniului arheologic;
- d) *cercetare arheologică* – ansamblu de măsuri cu caracter științific și tehnic menite să asigure prospectarea, identificarea, decopertarea prin săpături arheologice sau aducerea la lumină prin alte metode, investigarea, recoltarea, înregistrarea și valorificarea științifică, inclusiv prin publicații, a patrimoniului arheologic;
- e) *periegeză arheologică* – investigație arheologică de suprafață sau subacvatică care are drept scop identificarea unor vestigii arheologice noi sau precizarea situației siturilor deja cunoscute;
- f) *cercetare arheologică preventivă* – investigație avînd drept scop studierea vestigiilor arheologice care sînt sau pot fi afectate de factori umani sau naturali, cum ar fi:
- lucrările de proiectare a unor noi construcții, de modificare, extindere sau reparare a căilor de comunicații sau a dotărilor tehnico-edilitare, inclusiv subterane și subacvatică, excavările, exploatarea de cariere, construcțiile de rețele magistrale, rețelele de telecomunicații, amplasarea de relee și antene de telecomunicații, amenajările funciare, lucrările de cercetare și de prospectare a terenurilor (foraje și excavări) necesare efectuării studiilor geotehnice, precum și orice alte lucrări care afectează suprafața solului, subsolul sau fundul apelor curgătoare ori stătătoare, indiferent dacă se execută în intravilanul sau în extravilanul localității și indiferent de forma de proprietate a terenului;
 - lucrările de restaurare sau de reconstrucție parțială sau totală a monumentelor istorice;
 - alunecările de teren, eroziunile solului etc.;
- g) *cercetare arheologică de supraveghere* – investigație care are drept scop monitorizarea și intervențiile arheologice operative în siturile arheologice aflate în zonele de construcții, de amenajări teritoriale, precum și în zonele cu monumente de arhitectură aflate în proces de restaurare sau reconstrucție;
- h) *cercetare arheologică sistematică* – investigație arheologică de durată, executată în cadrul sitului arheologic în baza unui program științific multianual;
- i) *cercetare arheologică de salvare* – cercetare efectuată în regim de urgență în scopul salvării siturilor arheologice aflate sub pericolul de a fi distruse de factori umani sau naturali;
- j) *expertiză arheologică* – evaluare științifică a potențialului arheologic al terenurilor și a bunurilor mobile în scopul fundamentării propunerilor ce țin de protejarea și cercetarea acestora și, după caz, de includere a lor în circuitul economic;
- k) *descoperire arheologică* – identificare, prin intermediul săpăturilor arheologice, a vestigiilor, a obiectelor și a altor urme de activitate umană din trecut;
- l) *descoperire arheologică întâmplătoare* – depistare a bunurilor de patrimoniu arheologic ca urmare a acțiunilor umane, altele decît cercetarea arheologică specializată, sau a acțiunii factorilor naturali, care conduc la modificări asupra mediului natural;
- m) *tezaur arheologic/comoară* – bun sau ansamblu de bunuri mobile cu o deosebită valoare artistică și/sau documentară, ascunse sau îngropate în trecut, al cărui proprietar nu poate fi identificat sau a pierdut, în condițiile legii, dreptul de proprietate asupra lor, indiferent de faptul că este vorba de o descoperire întâmplătoare sau în rezultatul unor cercetări arheologice ori al unei anchete a organelor de drept sau că sînt obținute printr-o hotărîre judecătorească;
- n) *zonă cu potențial arheologic* – teren în care existența vestigiilor arheologice este documentată științific sau este presupusă în baza unor date indirecte;
- o) *zonă cu patrimoniu arheologic cunoscut și cercetat* – teren în care, ca urmare a cercetării arheologice, au fost descoperite bunuri din categoria celor prevăzute la lit. a);
- p) *zonă cu patrimoniu arheologic evidențiat întâmplător* – teren în care existența bunurilor de patrimoniu arheologic s-a evidențiat în mod

- neprevăzut ca urmare a unor acțiuni umane, altele decât cercetarea arheologică atestată, cum ar fi: lucrările de construcții, prospecțiunile geologice, inclusiv teledetecția, lucrările agricole, precum și alte tipuri de lucrări și cercetări efectuate subteran sau subacvatic, sau ca urmare a unor acțiuni ale factorilor naturali, cum ar fi: seismele, alunecările de teren, inundațiile, eroziunile solului și altele, și în cazul cărora este necesară o cercetare arheologică în vederea înregistrării și valorificării științifice a acestora;
- q) *sit arheologic declarat zonă de interes național* – zonă de interes arheologic prioritar care se instituie asupra teritoriului ce cuprinde siturile arheologice a căror cercetare științifică, protecție și punere în valoare sînt de importanță excepțională pentru istoria și cultura națională și internațională prin mărturiile materiale, bunurile mobile sau imobile, care fac parte sau sînt propuse să facă parte din categoria „Tezaur al patrimoniului cultural național mobil” sau, după caz, din categoria monumentelor istorice aflate în Lista patrimoniului mondial;
- r) *zonă cu patrimoniu arheologic reperat* – teren delimitat în care urmează să se efectueze cercetări arheologice pe baza informațiilor sau a studiilor științifice care atestă existența subterană sau subacvatică de bunuri de patrimoniu arheologic, susceptibile să facă parte din patrimoniul cultural național. Pînă la finalizarea cercetării arheologice și luarea măsurilor corespunzătoare de protecție și punere în valoare a descoperirilor arheologice, zonele de protecție a siturilor arheologice sau istorice, instituite conform legii, sînt totodată și zone cu patrimoniu arheologic reperat;
- s) *zonă de protecție a siturilor arheologice* – spațiu cu regim special de protecție, stabilit perimetral în preajma sitului arheologic pe o lățime de la 50 la 200 m, în funcție de tipul și importanța obiectivului;
- t) *bază de date a siturilor arheologice* – bază de date electronică în care sînt înregistrate informații despre siturile arheologice incluse în Repertoriul arheologic național și în Registrul arheologic național;
- u) *instituție de profil arheologic* – instituție care promovează și realizează investigații arheologice sistematice și dispune de cel puțin un specialist titular în domeniul arheologiei cu grad științific de doctor sau doctor habilitat, atestat în calitate de arheolog-expert;
- v) *finanțator al cercetării arheologice* – instituție publică sau privată, societate comercială sau organizație necomercială, persoană fizică, care finanțează investigațiile arheologice;
- w) *arheolog profesionist* – persoană cu studii superioare sau postuniversitare de specialitate, atestată de către Comisia Națională Arheologică și înregistrată în Registrul arheologilor din Republica Moldova;
- x) *autorizație de cercetare arheologică* – document de autorizare pentru efectuarea cercetărilor arheologice de teren, eliberat de către Ministerul Culturii în baza deciziei Comisiei Naționale Arheologice, ca urmare a examinării solicitărilor venite în scris din partea instituțiilor de profil arheologic din Republica Moldova.

Capitolul II

SISTEMUL DE PROTEJARE A PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC

Articolul 3. Ierarhizarea sistemului de protejare a patrimoniului arheologic (1) Statul garantează și asigură protejarea patrimoniului arheologic în condițiile stabilite de legislația în vigoare.

(2) Parlamentul asigură cadrul legislativ pentru realizarea politicii de stat privind protejarea, conservarea și restaurarea patrimoniului arheologic, aprobă strategiile naționale în domeniu și finanțarea acestora de la bugetul de stat.

(3) Guvernul asigură realizarea politicii de stat în domeniul protejării patrimoniului arheologic, aprobă cadrul normativ, planurile de acțiuni și programele de stat privind protejarea, conservarea și restaurarea patrimoniului arheologic.

(4) Ministerul Culturii este autoritatea administrației publice centrale de specialitate care răspunde de elaborarea politicilor, a strategiilor și a normelor specifice în vederea protejării patrimoniului arheologic național și care asigură aplicarea în practică a acestora, precum și a programelor privind protejarea, conservarea, restaurarea și valorificarea patrimoniului arheologic.

(5) Agenția Națională Arheologică reprezintă instituția publică specializată, subordonată Ministerului Culturii, care realizează politica de stat în domeniul protejării și valorificării patrimoniului arheologic.

(6) Autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi și de nivelul al doilea cooperează cu

autoritățile centrale de specialitate, în condițiile legii, în vederea întocmirii de programe privind protejarea, conservarea și restaurarea patrimoniului arheologic. Pentru îndeplinirea acestor programe, autoritățile administrației publice locale pot prevedea în bugetele lor anuale mijloace pentru finanțarea sau cofinanțarea activităților de salvagardare a patrimoniului arheologic. Totodată, autoritățile administrației publice locale beneficiază în acest scop de transferuri cu destinație specială din bugetul de stat, în condițiile legii.

(7) Academia de Științe a Moldovei elaborează și pune în aplicare programe de cercetare științifică și de salvare a siturilor arheologice; propune și realizează, în colaborare cu Ministerul Culturii, cu autoritățile administrației publice locale, cu alte instituții de cercetare, măsuri și programe de stat privind protejarea, conservarea, restaurarea și valorificarea siturilor arheologice; în comun cu alte instituții de profil arheologic, anual, pune la dispoziția Ministerului Culturii date privind siturile arheologice nou-descoperite, care sînt luate la evidența de stat în modul corespunzător.

(8) Autoritățile publice centrale, instituțiile de specialitate subordonate acestora și autoritățile administrației publice locale colaborează și răspund conform legii de activitatea de protejare a patrimoniului arheologic.

(9) Persoanele fizice și juridice care, prin acțiunile lor, pot afecta direct sau indirect siturile arheologice sau zonele cu potențial arheologic sînt obligate să-și coordoneze activitățile preconizate cu Ministerul Culturii prin prezentarea spre avizare a tuturor proiectelor ce preconizează intervenții asupra solului și subsolului, în scopul de a evita deteriorarea sau distrugerea patrimoniului arheologic.

(10) Lucrările de inspectare și de salvare a siturilor arheologice care se află în zonele de construcții noi, de amenajare a terenurilor și orice alte lucrări care afectează solul în adîncime vor fi finanțate din contul organizațiilor/instituțiilor care intenționează să efectueze aceste lucrări, conform legislației în vigoare.

(11) Săpăturile arheologice se realizează în condițiile prezentei legi de către personalul de specialitate atestat și înregistrat în Registrul arheologilor din Republica Moldova, potrivit prevederilor Regulamentului privind cercetarea și expertiza arheologică aprobat de Ministerul Culturii la

propunerea Comisiei Naționale Arheologice, cu respectarea normelor privind standardele și procedurile arheologice și conform Codului deontologic al arheologilor din Republica Moldova.

Articolul 4. Clasarea și protejarea bunurilor de patrimoniu arheologic

(1) Bunurile de patrimoniu arheologic sînt parte integrantă a patrimoniului cultural național și sînt clasate și protejate ca bunuri de patrimoniu cultural național mobil sau imobil.

(2) Persoana care a descoperit întîmplător materiale arheologice sau administratorul terenului în care s-a făcut descoperirea arheologică întîmplătoare este obligat, în termen de cel mult 48 de ore din momentul descoperirii, să aducă la cunoștința autorității administrației publice locale acest fapt și să predea materialele găsite. Autoritatea administrației publice locale este obligată să asigure paza descoperirii și să informeze oficial, în termen de cel mult 24 de ore, Ministerul Culturii.

Articolul 5. Mecanisme de protejare a patrimoniului arheologic

(1) Prin protejarea bunurilor și terenurilor cu patrimoniu arheologic din zonele definite la art. 2 se înțelege adoptarea măsurilor științifice, administrative și tehnice care urmăresc păstrarea vestigiilor descoperite întîmplător sau ca urmare a cercetării arheologice pînă la clasarea bunurilor respective sau pînă la finalizarea cercetării arheologice, prin instituirea de către Agenția Națională Arheologică de obligații în sarcina proprietarilor, administratorilor sau titularilor de alte drepturi reale asupra terenurilor care conțin sau au conținut bunurile de patrimoniu arheologic respective, precum și prin reglementarea sau interzicerea activităților umane, inclusiv a celor autorizate anterior.

(2) Descărcarea de sarcină arheologică este procedura prin care se confirmă că un teren în care a fost evidențiat patrimoniu arheologic poate fi restituit activităților umane curente ca urmare a finalizării cercetării de specialitate sau a distrugerii acestuia. Descărcarea de sarcină arheologică este obligatorie în cazul construcțiilor pentru care se solicită autorizație de construire.

(3) Certificatul de descărcare de sarcină arheologică reprezintă actul administrativ emis în condițiile prezentei legi, prin care se anulează regimul

de protecție instituit anterior asupra terenului în care au fost evidențiate bunuri arheologice.

(4) Certificatul de descărcare de sarcină arheologică este emis de către Ministerul Culturii, în baza propunerii Agenției Naționale Arheologice, la cererea în scris a beneficiarului lucrărilor preconizate.

(5) În cazul zonelor cu patrimoniu arheologic cunoscut și cercetat, regimul de protecție este reglementat de legislația privind protecția monumentelor istorice și a bunurilor mobile care fac parte din patrimoniul cultural național.

(6) Zonele cu patrimoniu arheologic reperat, delimitate și instituite conform legii, beneficiază de protecția acordată zonelor ocrotite, precum și de măsurile specifice de protecție prevăzute de prezenta lege.

(7) Proiectele de construcție sau de alt gen ce presupun intervenții asupra solului în zonele cu patrimoniu arheologic sînt avizate de către Ministerul Culturii în baza expertizei Agenției Naționale Arheologice.

(8) Zona cu patrimoniu arheologic evidențiat întîmplător se delimitează în perimetrul locului descoperirii arheologice întîmplătoare, după caz:

a) pe toată suprafața terenului care face obiectul autorizației de construire;

b) pe o rază de 50 de metri de la locul descoperirii, în cazul în care descoperirea s-a făcut ca urmare a lucrărilor agricole sau a altor lucrări care nu au nevoie de autorizație de construire ori în cazul descoperirilor întîmplătoare, inclusiv de tezaure;

c) pe toată suprafața terenului afectat de acțiunea distructivă a unor factori naturali.

(9) În cazul zonelor cu patrimoniu arheologic evidențiat întîmplător, în interiorul zonei delimitate conform alin. (8) se instituie temporar, pentru o perioadă ce nu poate depăși 12 luni, din momentul descoperirii de bunuri arheologice, în vederea cercetării și stabilirii regimului de protecție, regimul de protecție pentru bunurile arheologice și zonele cu potențial arheologic.

(10) Pînă la descărcarea de sarcină arheologică, terenul care face obiectul cercetării este ocrotit ca sit arheologic conform legii.

(11) În cazul zonelor cu patrimoniu arheologic evidențiat întîmplător, pînă la descărcarea de

sarcină arheologică, se întrerup lucrările de construcție sau de alt gen ce presupun intervenții asupra solului, în scopul efectuării cercetărilor arheologice de salvare.

(12) Normele privind procedurile și standardele arheologice se stabilesc prin ordin al ministrului culturii, la recomandarea Comisiei Naționale Arheologice, în conformitate cu prevederile prezentei legi, și se aplică tuturor tipurilor de cercetare arheologică.

(13) Toate etapele cercetării arheologice sînt parte integrantă a activității de cercetare științifică, așa cum este definită de legislația de profil.

(14) Cercetările arheologice constînd din inventariere, prospectare, săpături, supraveghere și intervenții asupra materialului arheologic vor fi întreprinse conform Regulamentului privind cercetarea și expertiza arheologică.

(15) Cercetările arheologice se realizează în baza autorizației de cercetare arheologică, conform unui proiect avizat de către Comisia Națională Arheologică și se finalizează cu rapoarte științifice elaborate conform Regulamentului privind cercetarea și expertiza arheologică.

(16) Cercetările arheologice în fondul ariilor naturale ocrotite de stat se efectuează cu avizul autorității administrației publice centrale de mediu.

(17) Cercetările arheologice preventive sînt parte componentă a strategiilor de dezvoltare economico-socială durabilă, de dezvoltare a mediului, de urbanism și amenajare a teritoriului, de dezvoltare a turismului atît la nivel național, cît și local.

(18) Utilizarea detectoarelor de metale și a altor mijloace de teledetectie, cercetarea geofizică și aeriană în siturile arheologice și în zonele cu potențial arheologic sînt permise numai în scopuri de cercetare științifică, în baza autorizației eliberate de Ministerul Culturii.

Articolul 6. Cercetarea arheologică preventivă

(1) În cazul executării lucrărilor de construire, modificare, extindere sau reparare a căilor de comunicație, de curățare a lacurilor, de construire a tuturor tipurilor de conducte, de plantare a pădurilor, a livezilor, a viilor și în cazul executării altor lucrări agricole sau de ameliorări funciare, de construire a clădirilor private sau de stat, de executare a excavărilor, inclusiv exploatarea de

cariere, dotări tehnico-edilitare subterane sau subacvatice, care pot deteriora patrimoniul arheologic, investitorii persoane fizice ori juridice de drept public sau privat, instituțiile de proiectare, alte instituții private sau de stat, instituțiile publice finanțatoare au obligația de a solicita Agenției Naționale Arheologice efectuarea unui control preventiv în ceea ce privește prezența/lipsa vestigiilor arheologice și avizarea proiectelor lucrărilor prevăzute.

(2) Investitorii persoane fizice ori juridice de drept public sau privat finanțatoare ale proiectelor, în limitele alocațiilor aprobate, finanțează

- a) prospectarea arheologică a zonei incluse în proiect;
- b) cercetarea arheologică preventivă, în cazul identificării vestigiilor arheologice în zona afectată de lucrări;
- c) cercetarea arheologică de supraveghere pe întreaga durată a lucrărilor, în cazul zonelor cu potențial arheologic;
- d) conservarea și punerea în valoare, după caz, a descoperirilor arheologice din zona afectată de lucrări.

Articolul 7. Cadastrul arheologic

(1) Cadastrul arheologic reprezintă sistemul de evidență de stat a siturilor arheologice și a zonelor cu patrimoniu arheologic, elaborat în baza Registrului arheologic național, care conține date referitoare la amplasamentul, statutul juridic, regimul de protecție și zona de protecție a acestora. Cadastrul arheologic este aprobat de Guvern.

(2) Instituirea, administrarea și dezvoltarea cadastrului arheologic sînt de competența Agenției Naționale Arheologice și se finanțează de la bugetul de stat.

(3) Cadastrul arheologic este parte a cadastrului bunurilor imobile din Republica Moldova.

Articolul 8. Exercițarea dreptului de proprietate asupra patrimoniului arheologic

(1) Toate bunurile patrimoniului arheologic, ca parte integrantă a patrimoniului cultural național, aparțin domeniului public al statului, indiferent de tipul de proprietate asupra terenului în care acestea sînt situate sau din care au fost recuperate, și sînt protejate de lege.

(2) Condițiile exercitării dreptului de proprietate asupra patrimoniului arheologic, inclusiv restricțiile stabilite prin prezenta lege, sînt obligatorii și se extind asupra tuturor subiecților dreptului de proprietate, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare.

(3) Bunurile patrimoniului arheologic sînt inalienabile, insesizabile și imprescriptibile.

(4) Dreptul de a dispune de patrimoniu arheologic este exercitat de Guvern, prin intermediul Ministerului Culturii.

(5) Consiliile raionale, municipale, orășenești, comunale și satești exercită dreptul de a dispune de terenurile cu patrimoniu arheologic aflate în proprietatea unității administrativ-teritoriale corespunzătoare (raion, municipiu, oraș, comună, sat).

(6) Dreptul de a dispune de terenurile cu patrimoniu arheologic imobil aflat în proprietate privată este exercitat de către proprietarul terenului, cu respectarea strictă a prevederilor prezentei legi.

(7) Patrimoniul arheologic care nu are proprietar sau al cărui proprietar nu este cunoscut trece în proprietatea statului în modul stabilit de legislația în vigoare.

(8) Toate bunurile arheologice imobile și mobile sînt luate la evidența de stat.

Articolul 9. Regimul juridic al terenurilor cu patrimoniu arheologic

(1) Terenurile cu patrimoniu arheologic din domeniul public al statului sau al unităților administrativ-teritoriale nu pot fi înstrăinate, dar pot fi date în folosință. Toate actele juridice sau acțiunile care, în mod direct ori indirect, violează dreptul de proprietate publică asupra terenurilor cu patrimoniu arheologic sînt lovite de nulitate absolută.

(2) Terenurile cu patrimoniu arheologic aflate în proprietate privată pot fi vîndute, donate sau înstrăinate în corespundere cu legislația în vigoare, cu notificarea prealabilă obligatorie a Ministerului Culturii și stabilirea pentru deținătorii de teren, în contractele de vînzare-cumpărare a terenurilor respective, a responsabilităților de protecție a patrimoniului arheologic. La vînzarea-cumpărarea terenurilor cu patrimoniu arheologic, statul are dreptul de preemțiune.

(3) În caz de conflict armat, bunurile patrimoniului arheologic sînt protejate conform convențiilor internaționale, care prevăd pedeapsa pentru furtul, jefuirea și distrugerea lor.

Articolul 10. Regimul juridic al patrimoniului arheologic

(1) Proprietarii terenurilor cu situri arheologice, precum și titularii dreptului de administrare a acestora, au obligația de a permite accesul personalului autorizat de Ministerul Culturii în vederea cercetării arheologice și protejării patrimoniului arheologic și de a asigura măsurile de protecție și de pază a bunurilor patrimoniului arheologic conform legii.

(2) Ca urmare a protecției speciale a siturilor arheologice înscrise în Registrul arheologic național, proprietarii sau arendașii terenurilor cu patrimoniu arheologic aflate în proprietate privată sînt îndreptățiți la plata unor despăgubiri pentru veniturile agricole nerealizate pe terenurile care fac obiectul săpăturilor arheologice pentru perioada în care se desfășoară acestea, în cuantumurile și în condițiile stabilite prin metodologia aprobată de Guvern.

(3) Aducerea terenului la condiția inițială revine finanțatorului cercetării arheologice.

Articolul 11. Regimul juridic al tezaurilor/comorilor descoperite

(1) În cazul descoperirii unui tezaur/unei comori, acestea sînt transmise în proprietatea statului în termen de cel mult 72 de ore din momentul descoperirii. Proprietarul terenului în care a fost descoperit tezaurul/comoara, precum și descoperitorul au dreptul la o recompensă conform prevederilor din Codul civil al Republicii Moldova.

(2) Dispozițiile prezentului articol nu se aplică persoanelor care au efectuat, în condițiile legii, inclusiv în cadrul exercitării obligațiilor de serviciu, în interesul unor terți, cercetări arheologice și alte investigații legale în urma cărora a fost descoperit tezaurul/comoara.

Capitolul III

TRIBUȚIILE AUTORITĂȚILOR PUBLICE CENTRALE ȘI INSTRUMENTELE DE LUCRU ÎN DOMENIUL PROTEJĂRII PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC

Articolul 12. Autoritățile publice cu atribuții în domeniul protejării patrimoniului arheologic

(1) Ministerul Culturii își exercită atribuțiile în domeniul protejării patrimoniului arheologic direct sau prin instituțiile și structurile subordonate.

(2) Atribuțiile de bază ale Ministerului Culturii în domeniul protejării patrimoniului arheologic sînt următoarele:

- a) elaborarea politicilor, strategiilor și programelor naționale în domeniul protejării, conservării, restaurării și valorificării patrimoniului arheologic;
- b) implementarea, prin instituțiile și structurile specializate subordonate, a politicii de stat și a strategiei naționale în domeniul protejării, conservării, restaurării și valorificării patrimoniului arheologic;
- c) elaborarea normelor și metodologiilor specifice, precum și monitorizarea respectării prevederilor legale în domeniu;
- d) monitorizarea procesului de implementare a legislației privind protejarea, conservarea, restaurarea și valorificarea patrimoniului arheologic;
- e) asigurarea îndeplinirii angajamentelor asumate prin convențiile internaționale referitoare la protejarea patrimoniului arheologic la care Republica Moldova este parte;
- f) înaintarea propunerilor privind ajustarea la tratatele internaționale a cadrului juridic existent în domeniul protejării patrimoniului cultural.

(3) În scopul promovării unei politici durabile în domeniul protejării și valorificării patrimoniului arheologic, Ministerul Culturii:

- a) creează Comisia Națională Arheologică, ca organ consultativ în domeniu, și asigură activitatea ei;
- b) elaborează și actualizează, la propunerea Comisiei Naționale Arheologice, standardele și procedurile arheologice, aprobă Regulamentul privind cercetarea și expertiza arheologică, Codul deontologic al arheologilor din Republica Moldova și monitorizează respectarea acestora;
- c) eliberează, la propunerea Comisiei Naționale Arheologice, autorizații de cercetare arheologică pentru periegeze arheologice, săpături arheologice preventive, supraveghere arheologică și săpături arheologice sistematice;
- d) elaborează modele de cerere de autorizație, certificate, avize și fișe tehnice necesare cercetării arheologice;

- e) aprobă metodologia de planificare, executare și control privind săpăturile arheologice preventive;
- f) stabilește un sistem de norme privind calculele estimative în cercetarea arheologică;
- g) supraveghează și verifică lucrările de conservare și restaurare, rezervându-și dreptul de a le întrerupe în caz de nerespectare a prevederilor legii și a normelor tehnico-științifice;
- h) coordonează programul anual de cercetări arheologice din Republica Moldova;
- i) instituie Registrul arheologilor din Republica Moldova și asigură actualizarea lui periodică;
- j) coordonează inspecția arheologică la nivel național;
- k) aprobă listele siturilor arheologice propuse pentru clasare;
- l) administrează dosarele de clasare a siturilor arheologice în Registrul arheologic național;
- m) avizează documentația de urbanism și de amenajare a teritoriului care cuprinde situri arheologice sau zone cu potențial arheologic;
- n) asigură editarea anuală a Buletinului Comisiei Naționale Arheologice;
- o) organizează, în comun cu alte instituții de specialitate, sesiunea anuală de rapoarte arheologice;
- p) formează colecțiile arheologice naționale și asigură condiții adecvate de păstrare a acestora;
- q) formează arhiva de rapoarte arheologice și documentație arheologică de teren, asigură condiții adecvate de păstrare și de exploatare a acesteia;
- r) înregistrează și monitorizează colecțiile private de bunuri arheologice.

Articolul 13. Comisia Națională Arheologică

(1) Comisia Națională Arheologică este un organ consultativ, care reprezintă autoritatea științifică în domeniul ocrotirii patrimoniului arheologic și activează pe lângă Ministerul Culturii.

(2) Comisia Națională Arheologică elaborează și propune Ministerului Culturii spre aprobare planuri de acțiuni pentru implementarea strategiilor, politicilor și programelor naționale privind protejarea, cercetarea și valorificarea patrimoniului arheologic.

(3) Regulamentul de organizare și funcționare a Comisiei Naționale Arheologice este aprobat prin ordin al ministrului culturii.

(4) Comisia Națională Arheologică are următoarele atribuții:

- a) elaborează recomandările de rigoare privind strategiile și politicile din domeniul evidenței, clasării, ocrotirii, cercetării, valorificării și administrării patrimoniului arheologic național;
- b) efectuează expertiza investigațiilor arheologice de teren din Republica Moldova și a calității rapoartelor arheologice;
- c) decide și înaintează spre aprobare ministrului culturii propuneri pentru eliberarea autorizațiilor nominale de săpături arheologice sistematice și de salvare pe teritoriul Republicii Moldova;
- d) propune spre aprobare Ministerului Culturii normele și metodologiile din domeniul cercetării arheologice;
- e) elaborează și propune ministrului culturii spre aprobare Regulamentul privind cercetarea și expertiza arheologică și Codul deontologic al arheologilor din Republica Moldova;
- f) avizează metodologia de clasare a siturilor arheologice în Registrul arheologic național, care se aprobă prin ordin al ministrului culturii;
- g) avizează listele siturilor arheologice propuse pentru clasare;
- h) avizează metodologia elaborării și administrării Repertoriului arheologic național și Registrului arheologic național;
- i) avizează actualizarea Registrului arheologic național;
- j) avizează și propune spre aprobare ministrului culturii Regulamentul privind Registrul arheologilor din Republica Moldova;
- k) efectuează atestarea specialiștilor pentru a fi înscrși în Registrul arheologilor din Republica Moldova și propune deciziile respective spre aprobare ministrului culturii;
- l) avizează studiile de fundamentare pentru definirea, instituirea și delimitarea zonelor ocrotite care cuprind patrimoniu arheologic;
- m) avizează instituirea și delimitarea zonelor ocrotite care cuprind patrimoniu arheologic și le propune spre aprobare ministrului culturii;
- n) propune autorităților publice centrale achiziționarea de terenuri cu bunuri de patrimoniu arheologic;
- o) reprezintă Republica Moldova în cadrul organismelor internaționale similare de specialitate;

- p) avizează planul cercetărilor arheologice efectuate de misiunile arheologice moldovene pe teritoriul altor state;
- q) examinează contestațiile din domeniul său de competență;
- r) îndeplinește alte atribuții din domeniu în condițiile legii.

Articolul 14. Agenția Națională Arheologică

(1) Pentru realizarea politicii statului în domeniul protejării și valorificării patrimoniului arheologic, Guvernul creează Agenția Națională Arheologică.

(2) Agenția Națională Arheologică este o instituție publică autonomă, cu statut de persoană juridică distinctă și buget separat, subordonată Ministerului Culturii.

(3) Activitatea Agenției Naționale Arheologice se finanțează de la bugetul de stat, din prestări de servicii și din alte mijloace intrate legal în posesia instituției. Bugetul Agenției se formează anual și este coordonat cu Ministerul Culturii.

(4) Agenția Națională Arheologică își exercită atribuțiile în corespundere cu prezenta lege și cu Regulamentul de organizare și funcționare a Agenției Naționale Arheologice.

(5) Regulamentul, structura și efectivul-limită al Agenției Naționale Arheologice se aprobă prin hotărâre de Guvern.

(6) Agenția Națională Arheologică este administrată de un director general, numit și eliberat din funcție în condițiile legii, prin ordin al ministrului culturii.

(7) Directorul general al Agenției Naționale Arheologice are în subordinea sa un director general adjunct, numit și eliberat din funcție prin ordin al ministrului culturii.

(8) Agenția Națională Arheologică are următoarele atribuții de bază:

- a) implementează strategiile, politicile și programele naționale privind protejarea și valorificarea patrimoniului arheologic;
- b) elaborează studii de fundamentare pentru definirea, instituirea și delimitarea zonelor ocrotite ce cuprind patrimoniu arheologic;
- c) elaborează planurile de management ale siturilor arheologice;
- d) administrează siturile arheologice din Republica Moldova;

- e) efectuează inspecția arheologică la nivel național;
- f) coordonează cu instituțiile de profil arheologic și cu autoritățile administrației publice locale activitățile de valorificare a siturilor arheologice;
- g) realizează, în colaborare cu instituțiile de cercetare, activitățile de salvare a siturilor arheologice;
- h) administrează, deține și completează anual, în baza informațiilor oferite de instituțiile de profil:
 - Repertoriul arheologic național, baza de date a siturilor arheologice din Republica Moldova;
 - Registrul arheologic național;
 - Registrul arheologilor din Republica Moldova;
- i) elaborează metodologia de clasare a siturilor arheologice în Registrul arheologic național;
- j) elaborează, în colaborare cu Academia de Științe a Moldovei, listele siturilor arheologice propuse pentru clasare;
- k) elaborează, în colaborare cu Academia de Științe a Moldovei, metodologia întocmirii și administrării Repertoriului arheologic național și Registrului arheologic național;
- l) elaborează Regulamentul privind Registrul arheologilor din Republica Moldova;
- m) efectuează, contra plată, în scopul descărcării de sarcină arheologică, expertiza științifico-tehnică a tuturor proiectelor de construcții, amenajare sau modificare a terenurilor și stabilește termenele, modul și costurile necesare pentru efectuarea săpăturilor arheologice preventive;
- n) organizează și, după caz, efectuează, contra plată, cercetări arheologice preventive, de salvare și de supraveghere;
- o) avizează, în baza referatelor de specialitate, lucrările ce urmează a fi efectuate în zonele cu patrimoniu arheologic reperat;
- p) avizează documentația de urbanism și de amenajare a teritoriului, care cuprinde situri arheologice sau zone cu patrimoniu arheologic reperat;
- q) asigură supravegherea științifică a lucrărilor la care au fost consemnate descoperiri arheologice întâmplătoare, declanșând, după caz, procedurile de clasare prevăzute de lege;

- r) face propuneri privind eliberarea certificatului de descărcare de sarcină arheologică în cazul siturilor arheologice distruse sau aflate sub pericolul de a fi distruse;
- s) pune la dispoziția autorității administrației publice locale date complete privind siturile arheologice aflate pe teritoriul administrativ al acesteia; instruieste autoritatea administrației publice locale în probleme ce țin de protecția și valorificarea patrimoniului arheologic.

Articolul 15. Repertoriul arheologic național

(1) Repertoriul arheologic național cuprinde lista tuturor siturilor arheologice descoperite pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv a siturilor demolate în timpul investigațiilor de specialitate ori distruse de factori naturali sau antropici.

(2) Repertoriul arheologic național, pe suport de hârtie și în formă electronică, este elaborat și administrat de către Agenția Națională Arheologică potrivit Regulamentului privind Repertoriul arheologic național, aprobat prin ordin al ministrului culturii.

(3) Repertoriul arheologic național este elaborat în baza datelor științifice publicate, a celor de arhivă, precum și a datelor științifice recente, oferite de către instituțiile de profil arheologic.

(4) Specialiștii în domeniul arheologiei și instituțiile de profil arheologic sînt obligate să prezinte anual Agenției Naționale Arheologice date privind siturile arheologice nou-descoperite, fiind respectate drepturile de autor ale cercetătorilor conform legislației în domeniul protecției dreptului de autor.

(5) Repertoriul arheologic național cuprinde texte, imagini, date cartografice, topografice și științifice, precum și orice alte informații privind:

- a) zonele cu potențial arheologic cunoscut și cercetat, zonele cu potențial arheologic necercetat și, pe măsură ce acestea devin cunoscute, zonele al căror potențial arheologic devine cunoscut întîmplător;
- b) siturile arheologice în care s-au efectuat sau sînt în curs de desfășurare cercetări arheologice;
- c) datele provenite din fișele de evidență a bunurilor mobile descoperite în zonele cu potențial arheologic prevăzute la lit. a) și siturile arheologice prevăzute la lit. b).

(6) Repertoriul arheologic național se reactualizează anual în baza informațiilor oferite de către

specialiști și instituții de profil arheologic ca rezultat al noilor descoperiri arheologice întîmplătoare, al cercetării arheologice sistematice și al periegezei arheologice.

Articolul 16. Registrul arheologic național

(1) Registrul arheologic național cuprinde lista siturilor arheologice existente, de importanță națională și internațională, incluse în Registrul monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat.

(2) Registrul arheologic național este elaborat în baza Repertoriului arheologic național de către Agenția Națională Arheologică, în colaborare cu instituțiile de profil arheologic, și aprobat de Parlament în modul stabilit.

(3) Registrul arheologic național este administrat de către Agenția Națională Arheologică.

(4) Registrul arheologic național se reactualizează periodic de către Parlament în baza propunerilor înaintate de Ministerul Culturii.

Articolul 17. Registrul arheologilor din Republica Moldova

(1) Registrul arheologilor din Republica Moldova cuprinde lista arheologilor profesioniști din Republica Moldova care, în conformitate cu categoria deținută, au dreptul să realizeze periegeze arheologice, cercetări arheologice preventive, de supraveghere sau sistematice.

(2) În conformitate cu calificarea atinsă, arheologul poate fi atestat la următoarele categorii profesionale: debutant, specialist și expert. Arheologul atestat este salarizat în corespundere cu legislația în vigoare.

(3) Atestarea arheologilor pentru categoriile profesionale se efectuează de Ministerul Culturii la propunerea Comisiei Naționale Arheologice.

(4) Registrul arheologilor din Republica Moldova este aprobat de Ministerul Culturii și administrat de Agenția Națională Arheologică potrivit unui regulament aprobat prin ordin al ministrului culturii.

Capitolul IV

ATRIBUȚIILE AUTORITĂȚILOR ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE

Articolul 18. Atribuțiile principale ale autorităților administrației publice locale

În vederea protejării patrimoniului arheologic și a respectării prevederilor legale în acest domeniu, autoritățile administrației publice locale au următoarele atribuții principale:

- a) cooperează cu organismele și instituțiile publice cu responsabilități în domeniul protejării patrimoniului arheologic pentru punerea în aplicare și urmărirea respectării deciziilor acestora;
- b) asigură protejarea patrimoniului arheologic rezultat ca urmare a cercetărilor arheologice sistematice sau preventive și a descoperirilor arheologice întâmplătoare aflate pe terenurile proprietate publică a unităților administrativ-teritoriale respective și pot participa la cofinanțarea acestor activități, în condițiile legii;
- c) colaborează cu persoane fizice sau juridice de drept public ori privat pentru finanțarea cercetării și punerea în valoare a descoperirilor arheologice;
- d) finanțează cercetarea arheologică în vederea descărcării de sarcină arheologică a terenurilor pe care se efectuează lucrări publice pentru care sînt ordonatori principali de credite, prevăzînd distinct sumele necesare în acest scop în bugetele lucrărilor pe care le finanțează;
- e) cuprind în programele de dezvoltare economico-socială și urbanistică, respectiv de amenajare a teritoriului, obiective specifice privind protejarea patrimoniului arheologic; aprobă documentația de urbanism și de amenajare a teritoriului, în conformitate cu avizele de specialitate emise de instituțiile și subdiviziunile Ministerului Culturii, și elaborează sau modifică astfel de documentație în scopul stabilirii măsurilor de protecție a patrimoniului arheologic evidențiat întâmplător, potrivit legii;
- f) colaborează cu Agenția Națională Arheologică, transmițînd acesteia informații actualizate cu privire la cererile pentru emiterea autorizației de construire în zonele cu patrimoniu arheologic reperat;
- g) precizează în certificatul de urbanism regimul imobilelor aflate în zone cu patrimoniu arheologic reperat;
- h) întreprind măsurile administrative corespunzătoare și notifică proprietarilor de terenuri cu patrimoniu arheologic, precum și titularilor dreptului de administrare a acestora, obligațiile ce le revin pentru prevenirea degradării descoperirilor arheologice întâmplătoare.

Articolul 19. Atribuții specifice

În domeniul protejării patrimoniului arheologic situat pe terenurile unității administrativ-teritoriale, primarul, în limitele teritoriului administrat, are următoarele atribuții specifice:

- a) dispune suspendarea autorizației de construire și sistarea oricăror lucrări de construire/desființare a construcțiilor în cazul descoperirii de vestigii arheologice, anunță, în cel mult 48 de ore, instituțiile abilitate din cadrul Ministerului Culturii despre aceasta, organizează paza descoperirilor arheologice întâmplătoare pînă la preluarea acestora de către specialiștii abilitați;
- b) eliberează, în baza și în conformitate cu avizul Agenției Naționale Arheologice, autorizația de construire/desființare pentru lucrările din zonele cu patrimoniu arheologic reperat, precum și pentru lucrările din zonele cu patrimoniu arheologic evidențiat întâmplător;
- c) asigură paza și protecția patrimoniului arheologic, semnalînd de urgență instituțiile abilitate din cadrul Ministerului Culturii despre orice nerespectare a legii;
- d) dispune de copii actualizate de pe Repertoriul arheologic național și de pe Registrul siturilor arheologice în partea ce se referă la siturile arheologice din raza localității administrate și verifică periodic, în baza acestor documente, starea de conservare a siturilor;
- e) informează populația locală cu privire la siturile arheologice din raza localității administrate, precum și cu privire la măsurile de protecție a acestor bunuri culturale.

Capitolul V

CONLUCRAREA ORGANELOR DE STAT CU ASOCIAȚIILE ȘI FUNDAȚIILE OBȘTEȘTI ÎN DOMENIUL PROTEJĂRII PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC

Articolul 20. Activitatea Parlamentului

Parlamentul încurajează, în condițiile prevăzute de legislația în vigoare, activitatea asociațiilor și fundațiilor obștești și a persoanelor particulare care își propun ca scop protejarea și punerea în valoare a patrimoniului arheologic.

Articolul 21. Activitatea Guvernului

Guvernul susține, în condițiile prevăzute de legislația în vigoare, activitatea asociațiilor și fundațiilor obștești privind evidența, cercetarea, punerea

în valoare, salvarea, protejarea, conservarea, restaurarea și promovarea patrimoniului arheologic.

Articolul 22. Activitatea Ministerului Culturii

Ministerul Culturii oferă, la solicitarea asociațiilor și fundațiilor obștești, informații despre siturile arheologice, despre programele de cercetare, conservare, restaurare a siturilor și a bunurilor arheologice. La rîndul lor, asociațiile și fundațiile obștești pot participa la elaborarea programelor de cercetare, salvare, protejare, conservare și restaurare a siturilor arheologice.

Articolul 23. Activitatea asociațiilor obștești

(1) Asociațiile obștești care, în baza statutului lor, urmăresc protejarea și valorificarea patrimoniului arheologic se bucură de dreptul de a exercita controlul obștesc asupra protecției și punerii în valoare a siturilor arheologice.

(2) Asociațiile obștești au dreptul să ceară sistarea lucrărilor de conservare și restaurare dacă acestea periclitează integritatea sitului arheologic ori știrbesc valoarea lui istorică, intervenind pe lîngă instituțiile de stat responsabile de protecția patrimoniului arheologic cu propuneri, probe și avize documentate; să abordeze problema intențării unui proces civil sau penal, precum și să fie reclamant, în caz de încălcare a prezentei legi.

(3) Asociațiile obștești, în scopul promovării patrimoniului arheologic național și al facilitării finanțării lucrărilor de cercetare și protecție, pot crea, în condițiile legislației în vigoare, întreprinderi și ateliere de conservare și restaurare, pot organiza rute turistice, expoziții, pot deschide magazine și edita tipărituri.

Capitolul VI ZONE DE INTERES ARHEOLOGIC PRIORITAR

Articolul 24. Zone de interes arheologic prioritar

(1) Dezvoltarea durabilă a zonelor de interes arheologic prioritar este un obiectiv de interes național și internațional, iar protejarea și punerea în valoare a patrimoniului arheologic din aceste zone constituie, în condițiile legii, o cauză de utilitate publică.

(2) Finanțarea cercetării arheologice, a conservării, restaurării și punerii în valoare a siturilor din

zonele de interes arheologic prioritar se face de la bugetul de stat.

(3) Cheltuielile necesare în vederea elaborării planurilor de management, cercetărilor arheologice, conservării, restaurării și punerii în valoare a siturilor din zonele de interes arheologic prioritar se pot asigura, prin cofinanțare, în condițiile legii, și din mijloacele autorităților administrației publice locale pe al căror teritoriu se află aceste situri.

Articolul 25. Măsuri de protecție a zonelor de interes arheologic prioritar

(1) Autoritățile administrației publice locale pe al căror teritoriu se găsesc zone de interes arheologic prioritar au obligația de a prevedea măsuri administrative și tehnice necesare pentru protejarea patrimoniului arheologic și punerea lui în valoare prin integrarea acestuia în planurile de dezvoltare economică, socială și teritorială a localităților.

(2) Pentru realizarea prevederilor alin. (1), autoritățile administrației publice locale pot prevedea în bugetele proprii fondurile necesare pentru a asigura:

- a) elaborarea și, după caz, modificarea documentației de urbanism și de amenajare a teritoriului în vederea includerii măsurilor necesare de ocrotire și de punere în valoare a patrimoniului arheologic;
- b) elaborarea reglementărilor speciale de protecție a zonei de interes arheologic prioritar;
- c) delimitarea zonei de interes arheologic prioritar și informarea publicului cu privire la regimul special de protecție a acestei zone.

(3) Pentru realizarea prevederilor alin. (2), autoritățile administrației publice locale beneficiază de transferuri cu destinație specială de la bugetul de stat în condițiile prevăzute de legislația în vigoare.

(4) Documentația de urbanism și de amenajare a teritoriului pentru zonele de interes arheologic prioritar se avizează în mod obligatoriu de Ministerul Culturii și de autoritatea administrației publice centrale în construcții și se coordonează cu autoritățile administrației publice locale.

Articolul 26. Organizarea pazei speciale a siturilor de interes arheologic prioritar

Metodologia de organizare a pazei speciale a siturilor de interes arheologic prioritar și modul de finanțare a acestor măsuri se aprobă de către Guvern.

Capitolul VII **CERCETAREA, CONSERVAREA** **ȘI RESTAURAREA PATRIMONIULUI** **ARHEOLOGIC**

Articolul 27. Principii de cercetare, conservare și restaurare a patrimoniului arheologic

(1) Cercetarea, conservarea și restaurarea patrimoniului arheologic se întemeiază pe principii și norme științifice universal acceptate.

(2) Cercetarea și conservarea siturilor arheologice sînt prioritare în raport cu lucrările de restaurare sau reconstrucție.

(3) Se stopează orice cercetare sistematică a siturilor arheologice care nu deține garanții de conservare a sitului.

Articolul 28. Normele de cercetare, conservare și restaurare

Lucrările de cercetare, conservare și restaurare a patrimoniului arheologic se execută conform normelor și prescripțiilor adoptate de Guvern, la propunerea Ministerului Culturii, a Academiei de Științe a Moldovei, a altor instituții de specialitate.

Articolul 29. Documentația tehnică pentru lucrările de cercetare, conservare și restaurare

(1) Lucrările de cercetare, conservare și restaurare a patrimoniului arheologic se execută conform documentației tehnice, întocmită în baza unor studii pluridisciplinare și avizului Ministerului Culturii.

(2) Instituțiile responsabile de protejarea patrimoniului arheologic sînt obligate să preîntîmpine deteriorarea acestuia, asigurînd efectuarea la timp a lucrărilor de cercetare, conservare și restaurare.

(3) Instituțiile de proiectare a tuturor tipurilor de lucrări la subteran și subacvatic sînt obligate să coordoneze proiectele respective la capitolul prezența/lipsa vestigiilor arheologice cu Agenția Națională Arheologică și să prevadă, în caz de necesitate, în devizul de cheltuieli al acestor proiecte mijloacele necesare pentru salvarea vestigiilor arheologice aflate sub pericolul distrugerii.

Articolul 30. Atestarea persoanelor fizice și juridice pentru lucrările de cercetare, conservare și restaurare

Lucrările de cercetare, conservare și restaurare a patrimoniului arheologic se execută de persoane

fizice și juridice din țară și din străinătate, specializate în domeniul de referință, atestate de Ministerul Culturii la propunerea Comisiei Naționale Arheologice și a Agenției Naționale Arheologice.

Articolul 31. Conservarea, restaurarea și utilizarea patrimoniului arheologic

(1) Prelevarea, înlocuirea cu replici și machete în vederea conservării, precum și utilizarea în orice fel a unor componente ale patrimoniului arheologic, descoperite în timpul săpăturilor arheologice, se fac în baza deciziei instituțiilor de stat responsabile pentru protejarea patrimoniului arheologic.

(2) Conservarea și restaurarea patrimoniului arheologic, în scopul expunerii lui și al asigurării accesului publicului, se efectuează conform unor proiecte elaborate de specialiști autorizați și aprobate de Ministerul Culturii sau, după caz, de Guvern.

Articolul 32. Inspectarea și monitorizarea patrimoniului arheologic

Instituțiile responsabile de protejarea patrimoniului arheologic sînt obligate să inspecteze și să monitorizeze sistematic starea în care se află patrimoniul arheologic în scopul elaborării programelor științifice argumentate pentru lucrările de cercetare, conservare și restaurare.

Articolul 33. Beneficiarii lucrărilor de cercetare conservare și restaurare a patrimoniului arheologic

(1) Beneficiar al lucrărilor de cercetare, conservare și restaurare poate fi proprietarul sau deținătorul patrimoniului arheologic.

(2) Ministerul Culturii se prezintă în calitate de beneficiar al lucrărilor de cercetare, conservare și restaurare prin instituțiile sale specializate, acordînd deținătorilor de patrimoniu arheologic ajutor prin specialiști, materiale, precum și mijloace financiare.

Articolul 34. Achitarea cheltuielilor de cercetare, conservare și restaurare

Organele de stat și instituțiile private la a căror comandă se efectuează lucrări de cercetare, conservare și restaurare achită cheltuielile numai după aprobarea acestora de către Ministerul Culturii. Cheltuielile pentru corectarea inexactităților sau erorilor comise în procesul de restaurare sînt suportate de executanți.

Articolul 35. Responsabilitatea pentru integritatea patrimoniului arheologic în perioada lucrărilor de restaurare

Subiectul responsabil de integritatea patrimoniului arheologic în timpul lucrărilor de restaurare este indicat în contractul dintre titularul de drept și executantul lucrărilor. În contract se prevăd acțiuni de precauție, precum și gradul de accesibilitate a siturilor arheologice în timpul lucrărilor. La contract se anexează procesul-verbal sau avizul privind starea tehnică a sitului la data începerii lucrărilor.

Capitolul VIII

EXPORTUL ȘI IMPORTUL BUNURILOR ARHEOLOGICE

Articolul 36. Exportul definitiv al bunurilor arheologice Exportul definitiv al bunurilor arheologice este interzis.

Articolul 37. Exportul temporar al bunurilor arheologice mobile

Exportul temporar al bunurilor arheologice mobile, în scopul de a întreține relații internaționale în domeniul istoriei și culturii sau de a efectua lucrări de conservare și restaurare, de expertizare științifică a acestora, se admite în condițiile stabilite prin autorizația de export temporar al bunurilor respective, eliberată de Ministerul Culturii, în conformitate cu legislația în vigoare.

Articolul 38. Regimul juridic al bunurilor arheologice mobile importate temporar

Bunurile arheologice mobile importate temporar ce se află în proprietatea statelor străine, a organizațiilor obștești și a cetățenilor străini sînt ocrotite de stat în condițiile prezentei legi și ale contractelor respective și pot fi scoase din țară la dorința proprietarilor în baza certificatului care atestă aducerea lor în țară și în baza autorizației de export al bunurilor culturale respective, eliberată de Ministerul Culturii.

Capitolul IX

FINANȚAREA ACTIVITĂȚII DE PROTEJARE A PATRIMONIULUI ARHEOLOGIC

Articolul 39. Modalitățile de finanțare

Finanțarea activității privind evidența, cercetarea, punerea în valoare, salvarea, protejarea,

conservarea și restaurarea patrimoniului arheologic se asigură: de la bugetul de stat prin Ministerul Culturii, Academia de Științe a Moldovei, alte instituții de profil; din bugetele unităților administrativ-teritoriale conform programelor coordonate cu Ministerul Culturii; din contul persoanelor fizice și juridice care stingheresc protejarea patrimoniului arheologic; din veniturile și donațiile organizațiilor care, în baza statutului lor, promovează proiecte de ocrotire a patrimoniului arheologic; din fondurile și donațiile unor persoane fizice și juridice, precum și din alte surse legale.

Articolul 40. Finanțarea activității de salvare și de cercetare a patrimoniului arheologic

(1) Finanțarea activităților de salvare și de cercetare a vestigiilor arheologice amenințate de distrugere în cadrul unor proiecte de construcții sau alte activități legate de subteran sau subacvatic se efectuează din contul organizației interesate în lucrările respective, conform normelor stabilite de Ministerul Culturii.

(2) În cazuri excepționale, cînd distrugerea sitului arheologic este inevitabilă (lucrări la subteran sau subacvatic, alte scindări de ordin fizic sau tehnic, deteriorări din cauza cataclismelor), acesta se cercetează și se conservă, finanțarea cheltuielilor făcîndu-se din contul organizației interesate în lucrările respective.

Articolul 41. Sprijinul activităților de protejare a patrimoniului arheologic

În sprijinirea activității orientate spre evidența, cercetarea, punerea în valoare, salvarea, protejarea, conservarea și restaurarea patrimoniului arheologic, se permit editarea cărților poștale, calendarelor, timbrelelor, materialelor video care reproduc bunuri din patrimoniul arheologic național, organizarea turismului în zonele cu situri arheologice etc. în corespundere cu legislația în vigoare și doar în baza deciziei Ministerului Culturii, cu avizul Comisiei Naționale Arheologice și al Agenției Naționale Arheologice. Veniturile provenite din aceste activități se depun pe conturile speciale ale autorităților administrației publice centrale și locale și, după caz, pe conturile asociațiilor și ale fundațiilor obștești care desfășoară programe în domeniul respectiv, avînd ca scop beneficiul public.

Articolul 42. Darea în locațiune a siturilor arheologice

Siturile arheologice pot fi date în locațiune în condițiile legislației în vigoare. Deținătorul monumentului istoric este obligat să ocrotească siturile luate în locațiune în baza unui contract semnat cu Agenția Națională Arheologică, care prevede obligații concrete de protecție a monumentului istoric, și să prezinte, la cererea autorităților respective, informații despre starea sitului.

Articolul 43. Plata pentru darea în locațiune a siturilor arheologice

Plata pentru darea în locațiune a siturilor arheologice, inclusiv pentru arenda terenului din zonele lor de protecție, se depune pe un cont special al Agenției Naționale Arheologice și se folosește doar pentru protecția, conservarea și restaurarea siturilor arheologice.

Articolul 44. Fondul de intervenții excepționale

(1) Guvernul prevede anual în bugetul de stat fondul de intervenții excepționale pentru salvarea siturilor arheologice, a cărui gestionare se face de Ministerul Culturii.

(2) Mărirea fondului de intervenții excepționale pentru salvarea siturilor arheologice se stabilește în baza propunerilor Ministerului Culturii.

Articolul 45. Responsabilitatea autorităților administrației publice locale

Consiliile raionale și primăriile pot prevedea în bugetele lor anuale sumele necesare, coordonate cu Ministerul Culturii și în corespundere cu legislația în vigoare, pentru finanțarea sau cofinanțarea lucrărilor de evidență, cercetare, punere în valoare, salvare, ocrotire, conservare și restaurare a siturilor arheologice situate pe teritoriile subordonate lor.

Articolul 46. Înlesniri pentru activitățile legate de ocrotirea patrimoniului arheologic

Statul acordă înlesniri, în condițiile legislației în vigoare, în baza documentației aprobate de Ministerul Culturii, persoanelor fizice și juridice care produc ori procură din țară sau străinătate materie primă, materiale, utilaje și aparatură necesare pentru lucrările de evidență, cercetare, punere în valoare, salvare, ocrotire, conservare și restaurare a siturilor arheologice.

Capitolul X

RĂSPUNDEREA PENTRU ÎNCĂLCAREA PREZENTEI LEGI

Articolul 47. Răspunderea pentru încălcarea prezentei legi

(1) Persoanele fizice și juridice răspund civil, contravențional sau penal, în conformitate cu legislația, pentru:

- a) efectuarea fără autorizație de cercetare arheologică sau fără certificat de descărcare de sarcină arheologică a oricăror lucrări care pot afecta siturile arheologice;
- b) accesul neautorizat cu detectoarele de metale sau alte aparate de teledetecție și utilizarea lor în zonele cu patrimoniu arheologic fără autorizația prealabilă;
- c) comercializarea și deținerea neautorizată a detectoarelor de metale și a altor aparate de teledetecție;
- d) efectuarea de săpături neautorizate în zona cu potențial arheologic și căutarea de comori;
- e) distrugerea sau deteriorarea intenționată a siturilor arheologice;
- f) sustragerea din săpături arheologice autorizate sau din zonele cu potențial arheologic a patrimoniului arheologic mobil;
- g) comercializarea neautorizată a patrimoniului arheologic mobil;
- h) exportul neautorizat al bunurilor arheologice;
- i) neanunțarea autorităților publice privind descoperirile întâmplătoare de vestigii arheologice;
- j) încălcarea prevederilor legale cu privire la predarea în proprietatea statului a comorilor și a altor vestigii arheologice descoperite întâmplător;
- k) neprezentarea spre avizare la organele abilitate a proiectelor de construcții noi și alte amenajări care pot afecta patrimoniul arheologic;
- l) nerespectarea avizului organelor abilitate sau emiterea autorizației de construire în absența acestui aviz pentru lucrările de construire/definițare din zonele cu patrimoniu arheologic;
- m) continuarea neautorizată a lucrărilor de intervenție asupra solului în zonele în care au fost depistate vestigii arheologice;
- n) nerespectarea obligațiilor de protejare a patrimoniului arheologic de către persoane fizice și juridice;

o) încălcarea prevederilor legale privind accesul liber al specialiștilor în zonele cu patrimoniu arheologic;

p) încălcarea prevederilor legale privind aducerea terenurilor cercetate arheologic la condiția inițială.

(2) Prejudiciul material cauzat siturilor arheologice sau componentelor acestora de către persoane fizice sau juridice urmează a fi reparat în modul stabilit de legislație.

(3) Reparația prejudiciului cauzat siturilor arheologice și componentelor acestora se efectuează în mod benevol sau în baza unei hotărâri judecătorești.

Capitolul XI

DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Articolul 48

(1) Prezenta lege intră în vigoare în termen de 3 luni de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Guvernul, în termen de 3 luni de la intrarea în vigoare a prezentei legi:

a) va crea Agenția Națională Arheologică;

b) va aduce actele sale normative în concordanță cu prezenta lege;

c) va prezenta Parlamentului propuneri privind aducerea legislației în vigoare în concordanță cu prezenta lege;

d) va asigura executarea prezentei legi de către autoritățile administrației publice centrale și locale.

(3) Ministerul Culturii, în termen de 3 luni de la intrarea în vigoare a prezentei legi:

a) va elabora și va prezenta Guvernului spre aprobare Regulamentul privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale Arheologice;

b) va aproba:

– Regulamentul de organizare și funcționare a Comisiei Naționale Arheologice;

– Regulamentul privind cercetarea și expertiza arheologică;

– Regulamentul privind Repertoriul arheologic național;

– Regulamentul privind Registrul arheologic național;

– Regulamentul cadastrului arheologic;

– Regulamentul cu privire la evidența și clasarea patrimoniului arheologic;

– Regulamentul privind Registrul arheologilor din Republica Moldova;

– Registrul arheologilor din Republica Moldova;

– Codul deontologic al arheologilor din Republica Moldova;

c) va crea Comisia Națională Arheologică.

PREȘEDINTELE PARLAMENTULUI

Mihai GHIMPU

Nr. 218. Chișinău, 17 septembrie 2010

14.02.2011

Dr. Sergiu Musteață, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, str. Ion Creangă, nr. 1, bloc central, of. 407, MD-2069 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: sergiu_musteata@yahoo.com

